

УДК 82-343.4(476):811.162.4

Вікторыя Ляшук, дац., канд. філал. навук
(Універсітэт Мацея Бела ў Банскай Быстрыцы, Славакія)

БЕЛАРУСКІЯ І СЛАВАЦКІЯ КАЗКІ: ЛІНГВІСТЫЧНЫЯ І ТЭКСТАВАЯ СПЕЦЫФІКА ЎЗАЕМАПЕРАКЛАДУ

Народныя казкі належаць да выразных прэзэнтантаў нацыянальных моў. У час нацыянальнага адраджэння (XIX–пачатку XX ст.) яны ў беларусаў і славакаў былі прызнаны класічнай мастацкай літаратурай і выступалі сведчаннем старажытнасці і самабытнасці народаў. Узаемапераклад у дачыненні да гэтых моў прасочваецца пачынаючы з другой паловы XX ст., аднак апасродкаваная сувязь праз іншыя ўсходне- і заходнеславянскія мовы акрэсліваецца дзякуючы агульным ці падобным казкавым варыянтам, сюжэтам, матывам і нават слоўным формулам (*стаць ў прыгодзе* – у беларусаў, украінцаў і славакаў і пад.). На аснове падабенства выяўляецца лінгвістычная і тэкставая спецыфіка.

У традыцыях распрацаванай Янам Коларамідзі славянскай узаемнасці, Петэр Врлік і Петэр Мішак склалі пад сваім аўтарствам сучаснае выданне славянскіх казак “Rozprávky spod slovanskej lipy” (2013; даслоўна: “Казкі з-пад славянскай ліпы”), дзе ў раздзеле “Усходнія славяне” па-славацку пераказваюцца 3 беларускія казкі асноўных жанравых тыпаў.

Значную ролю адыграў пераклад беларускіх казак на украінскую і рускую мову, а славацкіх – на рускую. З беларускіх арыгінальных тэкстаў перакладаў Мілан Одран і выдаў зборнік з 30-цю беларускімі казкамі “Kosúrik – zlatá labka” (1967, 1977; паводле назвы казкі “Каток-залаты лабок”). Другі перакладчык Юрай Андрычык карыстаўся ўкраінскімі перакладамі (зборнік “Čarovná ríš’ala“, 1983 – паводле назвы казкі “Чароўная дудка”). На славацкую мову ён пераклаў 25 з 27 тэкстаў са зборніка “Білоруські народні казкі” (Кіеў, 1975; калектыў перакладчыкаў).

На беларускай мове асобнай кнігай у перакладзе Алеся Якімовіча выйшла славацкая казка “Дванаццаць месяцаў” (1956; у арыгінале – “O dvanástich mesiačikoch“) з класічнага выдання Паўла Добшынскага.

У Славакіі беларускія казкі, як правіла, з рускамоўных перакладаў уключаліся ў зборнікі казак народаў Савецкага Саюза: у перакладзе Марыі Дзюрычковай кнігі “Krása nevídaná” (1977, 1983; з рус. *краса ненаглядная*; гэта і характарыстыка перакладзеных казак) і “Zázračná breza” (1982; даслоўна “Цудоўная бяроза”), які змяшчае 2 беларускія казкі. Адна з іх – “Сар – sklené oči a zlaté rohy” (даслоўна:

“Казёл – шклянныя вочы і залатыя рогі”) набыла яшчэ адну версію ў пераклазе Маргіты Прыбішовай – “Сар s očami sklenými a rohami zlatými” і змешчана ў зборніку еўрапейскіх казак “Ako šla rozprávka do sveta” (1983; даслоўна: “Як казка пайшла ў свет”). У аналагічным беларускім выданні “Хрустальны калодзеж” (Мінск, 1996) – 2 славацкія казкі з выдання П. Добшынскага, перакладзены з рускамоўнага зборніка “Сказки народов Европы” (Мінск, 1990) Віктарам Гардзеям.

УДК 82-91:398.5(476)

Івана Сліўкова, канд. філас. навук
(Інстытут украіністыкі і цэнтральнаеўрапейскіх даследаванняў
Прэшаўскага ўніверсітэта ў Прэшаве, Славакія)

МІЖКУЛЬТУРНАЯ КАМУНІКАЦЫЯ – КУЛЬТУРНАЯ ІДЭНТЫЧНАСЦЬ: НАРОДНЫЯ СТЭРАТЫПЫ Ў БЕЛАРУСКІМ КАНТЭКСЦЕ

1. Інтэркультурная камунікацыя – гэта камунікацыя дзвюх ці некалькіх культур не толькі на падставе валодання замежнай мовай, але і ведання розных тыпаў культурнай спецыфікі, зыходзячы з чаго ажыццяўляецца выбар паводзін. Ад гэтага залежыць неабходнасць не толькі як мага болей ведаць пра іншую культуру, але ў першую чаргу спазнаць сябе самога. У артыкуле прапануем кампаратыўны аналіз успрымання нацыянальных культур папарна: Беларусь – Расія і Беларусь – Польшча на матэрыяле эсэ В. Акудовіча і А. Смалянчука.

2. Калектыўныя паводзіны вызначаюцца **культурнымі стандартамі**, гэта значыць сістэмай такіх формаў паводзін, якімі скіроўваецца дадзенае культурна-моўнае ўтварэнне (напр., якія яно мае каштоўнасці і маральную арыентаванасць, якія мае законы, якія ў яго традыцыі, што лічыцца сацыяльным табу). Камунікатыўныя паводзіны пры гэтым у значнай меры суб’ектыўныя, іх у вялікай ступені акрэслівае наша асоба, у прыватнасці, – уласцівасці характару, тэмперамент, уроджаныя здольнасці і здатнасці, якія характарызуюць нас як індывідуальнасць, адрозную ад астатніх. Культурныя стандарты і ўспрыняцце беларусаў вачамі беларусаў інтэрпрэтуем паводле тэксту П. Васючэнка, а таксама прыводзім прыклады самаідэнтыфікацыі з беларускій літаратуры.

3. Культурная ідэнтычнасць праяўляецца ва ўсведамленні сваёй прыналежнасці да пэўнай культуры і ўспрыняцці тых падыходаў, якія мае тваё асяроддзе. Яна выступае складнікам для ідэнтыфікацыі групойкі, з’яўляючыся сродкам злучэння асобы і групы